

‘Een nieuw perspectief op Guyana’s onafhankelijkheidsgeschiedenis’

Hoe het grensconflict tussen Guyana en Venezuela bijdroeg aan de creatie van Guyana’s nationale bewustzijn tijdens haar onafhankelijkheidsproces van 1966 tot 1970

Universiteit Utrecht

Bachelor Scriptie

Donna Ras

5576105

Begeleider: Hans van der Jagt

Woorden: 8.551

16 February 2018

Synthese

Deze scriptie biedt een nieuw perspectief op de onafhankelijkheidsgeschiedenis van Guyana, door te motiveren dat het grensconflict met buurland Venezuela over het Amazonegebied heeft bijgedragen aan haar nationale bewustwording vanaf de onafhankelijkheid in mei 1966 tot en met de overgang naar coöperatieve republiek in 1970. Opvallend is dat de Guyanese regering zich voornamelijk uitlaat over haar relatie met de Amerindianen, wonend in het conflictgebied. De bestudering van PNC-oppositieleider Cheddi Jagan's speeches tijdens parlementaire debatten en president Burnham's toespraak tijdens de eerste Amerindiaanse conferentie, tonen aan dat de Guyanese politieke elite in staat was om afstand te nemen van het koloniaal erfgoed van scheiding tussen ethische groepen, om via de creatie van een Guyanese identiteit haar aanspraak op de Amazonegebied te legitimeren.

Tijdljn

Onafhankelijkheid Guyana binnen het Britse Gemenebest	26 mei 1966
Guyana uitgeroepen tot Coöperatieve republiek	23 februari 1970
Eerste parlement onder leiding van Forbes Burnham	mei 1966- juli 1968
Revolte te Lethem	2 januari 1969
Eerste Amerindiaanse conferentie	28 feb. – 3 Maart 1969
Tweede parlement onder leiding van Forbes Burnham	feb. 1969- dec. 1972
Coöperatieve republiek Guyana	23 februari 1970

Landkaart: Venezuela 's claim op de Essequibo-regio

In rode en witte strepen staat aangegeven dat Venezuela de Essequibo-regio beschouwd als haar domein.

Figuur Tweergave van Venezuela's claim op de Essequibo-regio

Inhoudsopgave

Synthese	1
Tijdlijn	2
Landkaart: Venezuela's claim op de Essequibo-regio	3
Inleiding	5
De Historiografie van Guyana's onafhankelijkheid	6
Probleemstelling	7
Methodologie	8
Hoofdstuk 1: De historiografie van het grensconflict	11
1.1. Inleiding	11
1.3. Het Juridisch perspectief	11
1.2. Het historisch perspectief	13
1.4. Een alternatieve visie	14
1.5. Conclusie	15
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	16
2.1. Inleiding: Nationalisme, nationale identiteit en grensconflicten	16
2.2. Benedict Anderson: de maakbaarheid van de imaginaire gemeenschap	16
2.2.1. Kritiek op Benedict Andersons' theorie	18
2.3. De relatie tussen grensgeschillen en nationaal identiteit	19
2.3.1 Benedict Andersons' interpretatie	19
2.3.2. De institutionalisering van nationalisme: de constructie van grenzen	21
2.4. Conclusie	22
Hoofdstuk 3: Us versus them: Amerindianen	25
3.1. Inleiding	25
3.2. De natuur als onderdeel van de Guyanezen identiteit	25
3.2. De ambivalente relatie tussen Amerindianen en de Burnham-regering	26
3.2.1 Een vijandige houding ten aanzien van de Amerindianen	27
3.2.2. Een inclusievere houding ten aanzien van de Amerindianen	29
3.3. Conclusie	31
Conclusie	33
Bibliografie	35
Afbeeldingen	35
Primaire bronnen	35
Literatuur	36

Inleiding

's Werelds grootste regenwoud, met haar ontelbare rivieren, planten, onontdekte diersoorten en inheemse volkeren, rijkt zich over negen landen in het zuiden van Amerika. Door haar waardevolle grondstoffen zoals bauxiet, uranium, hout, olie, goud en diamanten heeft het bezit van de landgrond economische voordelen. Het is om die reden niet vreemd dat de Venezolaanse president Nicolas Maduro in 2015 aanspraak probeerde te maken op twee derde deel van Guyana 's grondgebied (de Essequibo-regio) waar de Amerikaanse oliegi-gigant Exxon Mobil olie heeft ontdekt.¹ De territoriale claim van President Maduro heeft niet alleen een economische maar ook een politieke motivatie. Hij gebruikt ferme nationalistische uitspraken om te motiveren dat de Essequibo-regio aan het Venezolaanse volk toebehoort. Volgens de academicus Wouter Veening, die onderzoek doet naar het hedendaagse conflict tussen Venezuela en Guyana, is het een politieke strategie om binnenlandse populariteit te genereren voor de verkiezingen van 16 oktober 2017.² Dit is gelukt. De regeringspartij van President Nicolas Maduro heeft de meerderheid van de zetels behaald.³ Desondanks heeft de President zijn aanspraak op de Amazonegebied niet gestaakt. Op 30 januari 2018 is door de Verenigde Naties besloten om het geschil over te dragen aan de Internationale rechtbank voor gerechtigheid in Den Haag.⁴ Er zal vermoedelijk ook niet voorspoedig een oplossing komen.⁵ Dit heeft hoofzakelijk twee oorzaken.

Het eerste punt is al genoemd; President Maduro heeft het conflict als een politieke en economische strategie gebruikt om zijn positie te verzekeren. Het tweede punt heeft betrekking op de historische oorsprong van de spanningen om de grenzen. Het grensgeschil is tot minstens de 19^e eeuw terug te herleiden. Dit geeft aan dat het conflict een complex probleem is om op te lossen. In de tussentijd zijn er momenten geweest waarbij de integriteit van de grens werd betwist. Een zo'n keerpunt vond plaats in de jaren

¹ Straits times, 'UN refers Guyana-Venezuela border dispute to ICJ' (versie 31 januari 2018), <http://www.straitstimes.com/world/americas/un-refers-guyana-venezuela-border-dispute-to-icj> (1 februari 2018).

² Wouter Veening, 'Oorlog tussen Guyana en Venezuela? Zo'n vaart loopt het niet', *De volkskrant*, 10 oktober 2017).

³ Nina Jurna, 'Grote vraagtekens bij overwinning regeringspartij Venezuela' (versie 16 oktober 2017), <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/10/16/grote-vraagtekens-bij-verkiezingsoverwinning-regeringspartij-venezuela-a1577402> (1 februari 2018).

⁴ Straits times, 'UN refers Guyana-Venezuela border dispute to ICJ' (versie 31 januari 2018), <http://www.straitstimes.com/world/americas/un-refers-guyana-venezuela-border-dispute-to-icj> (1 februari 2018).

⁵ Veening, 'Oorlog tussen Guyana en Venezuela? Zo'n vaart loopt het niet'.

zestig van de twintigste eeuw. Guyana en Venezuela waren in 1899 tot een overeenstemming gekomen over de verdeling van het amazoneterrein.⁶ Alhoewel dit verdrag door de internationale gemeenschap als bindend werd beschouwd, pakte Venezuela in de jaren zestig haar kans om de discussie te heropenen. Waarom juist in de jaren zestig? Dit kwam doordat Guyana de transitie van Britse kolonie naar zelfstandig opererende republiek maakte. Hierdoor zag Venezuela haar kans schoon om voor de ogen van de Verenigde Naties het verdrag uit 1899 ongeldig te verklaren.⁷ Historici hebben echter opvallend genoeg geen verband tussen Guyana 's onafhankelijkheidsjaren in de jaren zestig en het grensconflict met Venezuela gelegd. Hoe is de geschiedschrijving dan wel vergaan?

De historiografie van Guyana 's onafhankelijkheid

De geschiedschrijving over Guyana 's onafhankelijkheidsjaren, waarin zij hun nationale politiek vormgeven, is op twee manieren vergaan. Ten eerste is het onafhankelijkheid narratief gekaderd binnen de ideologische strijd tussen het liberale Westen en de communistische Sovjet-Unie in de koude oorlog. In deze geschiedschrijving is de inmenging van de Verenigde Staten en het Brits koninkrijk tijdens de eerste nationale verkiezingen illustratief voor de strijd tegen het communisme. Zo werd Cheddi Jagan, partijleider van het communistische People Progressive Party (PPP), gedwarsboomd. Hij werd gezien als potentieel gevaar.⁸ De tekortkomingen van het koude oorlog narratief en dus het internationale kader, is dat Guyana wordt neergezet als passieve actor. De rol van Guyana 's publieke leiders, als actieve vormgevers van het nieuwe land worden daarmee niet meegenomen in het verhaal.⁹

Het tweede onafhankelijkheid narratief van Guyana heeft wel aandacht voor de rol van politieke leiders. Historici en antropologen die deze visie benadrukken, verklaren Guyana 's binnenlandse verdeeldheid en moeizame overgang naar politiek zelfstandig land door de politieke strijd tussen de nakomelingen van Afrikaanse slaven enerzijds en

⁶ Ibidem.

⁷ Basil A. Ince, 'The Venezuela-Guyana boundary dispute in the United Nations', *Caribbean studies* 9 (1970) 4, 5-26, aldaar 6.

⁸ Stephen G. Rabe, *US Intervention in British Guiana: A Cold War Story* (North Carolina 2005) 6.

⁹ Leo A. Despres, 'The implications of nationalist politics in British Guyana for the development of cultural theory', *Wiley on behalf of the American Anthropologist* 66 (1964), 5, 1051-1077, aldaar 1073.

de afstammelingen van Indiase contractarbeiders anderzijds te benadrukken.¹⁰ De PNC en PPP zijn sinds de onafhankelijkheid van 1966 de grootste politieke partijen in Guyana. De PNC bestaat uitsluitend uit leden van de Afrikaanse diaspora en de PPP uit leden van de Indiase diaspora. De spanningen tussen de PNC en de PPP verklaren historici door te stellen dat de etnische verdeling al sinds het begin van de Britse overheersing in stand is gehouden.¹¹ Hoezeer ook de etnische verdeeldheid onderdeel uitmaakt van Guyana 's nationale identiteit, impliceert het een zekere onveranderlijkheid. Historicus en antropoloog Leo Despres en Percy Hintzen, die de etnische verdeeldheid als verklaringmodel gebruiken, benadrukken zelden dat etniciteit een sociaal construct is.¹² De auteurs lijken dit begrip ook uitwisselbaar met het concept ras te gebruiken. Hoewel de traditionele definitie van ras de classificatie van groepen op basis van biologische kenmerken impliceert en etniciteit de sociaal-culturele indeling van groepen aanduidt, hebben beide begrippen een statische connotatie. De auteur Robert Bernasconi roept academici om een andere definitie van het concept te hanteren. We moeten racialisering van bevolkingsgroepen zien als een dynamisch proces en niet als een manier om mensen in te delen in onveranderlijke categorieën.¹³

Probleemstelling

In het tweede onafhankelijkheidsverhaal ontbreekt het besef dat etniciteit een sociaal construct is. Daardoor ontstaat een simpele weergave van Guyana 's onafhankelijkheidsproces. Daarnaast heeft de koude oorlog narratief noch de etnische strijd narratief oog voor de rol van het grensconflict met Venezuela als invloed op Guyana 's natievorming, terwijl het wel tegelijkertijd plaatsvindt.

Het internationaal karakter van het grensgeschil is van alle tijden. Waar het in 2015 komt doordat het Amazonegebied van belang is voor de internationale duurzaamheidspolitiek, was de bemoeienis van de Verenigde Naties, Groot-Brittannië en de VS in de jaren zestig gestoeld op andere redenen. De voornaamste reden was dat Guyana in deze periode onafhankelijk werd. In de traditie van het mondiale dekolonisatie

¹⁰ Despres, 'The implications of nationalist politics in British Guyana for the development of cultural theory', 1073.

¹¹ Ibidem 1052.

¹² Despres, 'The implications of nationalist politics in British Guyana for the development of cultural theory', 1073; Percy C. Hintzen, *The Costs of Regime Survival: Racial Mobilization, Elite Domination and Control of the State in Guyana and Trinidad* (Cambridge, New York, Melbourne 1989) 1.

¹³ Robert Bernasconi, 2001, pp 287

beleid na de Tweede Wereldoorlog, werd ook het onafhankelijkheidsproces van Guyana door de Verenigde Naties in goede banen geleid, met als doel zoveel mogelijk stabiliteit te waarborgen.¹⁴ Om die reden hebben academici en juristen het grensconflict van de jaren zestig vanuit een internationaal perspectief bestudeerd. Ook is de geschiedschrijving over het grensgeschied grotendeels vanuit Venezuela 's oogpunt geschreven, omdat Venezuela de initiatiefnemer is. Een blinde vlek binnen de geschiedschrijving over het grensconflict in de jaren zestig is dus het perspectief van Guyana. De centrale vraag van deze scriptie luidt daarom als volgt: Hoe gaf de Guyanese regering tijdens de eerste twee termijnen als onafhankelijke natiestaat haar nationale identiteit vorm bij de verdediging van haar soevereine macht over de Essequibo-regio in het grensgeschied met Venezuela vanaf 1966 tot 1970?

Academici hebben kortom nog niet de samenhang tussen Guyana 's nationale bewustwording en de rol van het grensconflict met Venezuela tijdens de onafhankelijkheid periode bestudeerd. Het verbinden van deze gebeurtenissen is belangrijk, omdat grensafbakeningen integraal onderdeel uitmaken van natievormingen.¹⁵ Het legitimeert haar bestaan. De geschiedschrijving over het grenzenconflict in de jaren zestig en Guyana 's onafhankelijkheidsproces bevatten zodoende een tweedelig blinde vlek. Ten eerste is het perspectief van Guyana onderbelicht. Ten tweede mist de onafhankelijkheid narratief het grenzenconflict met Venezuela als illustratie voor de creatie van Guyana 's nationaliteit en de rol van haar geografische soevereiniteit daarin. In deze paper zullen daarom de twee blinde vlekken gedekt worden door te verhelderen hoe het grenzenconflict heeft bijgedragen aan de nationale identiteitsvorming van Guyana tijdens haar eerste regeerperiode van 1966 tot 1970.

Methodologie

Om de centrale vraag van deze scriptie te beantwoorden is het eerst noodzakelijk om de historiografie van het grensgeschied, geïnitieerd door Venezuela omstreeks 1966, te beschrijven. Hierdoor wordt duidelijk welk nieuw perspectief het verband tussen Guyana's *nation building* in haar eerste onafhankelijkheidsjaren en het grensgeschied kan

¹⁴ United Nations, 'Committee of 24 (Special Committee on Decolonization)', <http://www.un.org/en/decolonization/specialcommittee.shtml> (31 januari 2018).

¹⁵ Alexander B. Murphy, 'Historical justification for territorial claims', *Annals of the association of American Geographers* 80 (1990) 4, 531-548, aldaar 544.

bieden. Deze paper zal een nieuw perspectief bieden op het onafhankelijkheidsproces van Guyana door in hoofdstuk twee theorieën van de geopolitieke studies te verbinden met culturele noties van natievorming en nationaliteit, gedefinieerd door antropoloog Benedict Anderson. De inzichten van de auteurs uit de geopolitieke discipline Thomas M. Wilson, Donnan Hastings, David Newman en Alexander B. Murphy zullen gebruikt worden, omdat het verband tussen grensafbakeningen en de vorming van nationale identiteit te leggen in hun academisch werk maken. Hiermee herwaarderen zij de studie naar landgrenzen.

Percy Hintzen en Leo Despres beschouwen de politieke elite als actieve actoren die discourse van Guyana 's identiteit verspreiden onder het volk.¹⁶ Voor het overstijgen van de koude oorlog narratief en het aanvullen van de etniciteit narratief, moeten historici meer aandacht besteden aan de agency van de Guyanese bevolking. Om die reden zal hoofdstuk drie aan de hand van de theoretische kader geboden in hoofdstuk twee, speeches van voormalig president Forbes Burnham en oppositieleider Cheddi Jagan analyseert worden.

Deze scriptie maakt gebruik van Cheddi Jagan's parlementaire speeches tijdens algemene vergaderingen. Hiervoor is gekozen, omdat Jagan kritisch in op hoe de Burnham-regering handelt tijdens het conflict met Venezuela. Opvallend is dat de regering zich focust op de Amerindiaanse minderheidsgroep, wonend in het conflictgebied. De relatie tussen de Amerindianen en de Burnham-regering is daarom het focuspunt van deze scriptie. Tijdens de eerste Amerindiaanse landscommissie conferentie, waar afgevaardigden van Amerindiaanse gemeenschappen discussiëren over het eigendomsrecht van de Essequibo-regio, spreekt de president voor het eerst met de Amerindianen. De conferentie is direct na een cruciaal keerpunt: de Rapunini revolte. De spanningen tussen de Burnham-regering en de Amerindianen is op dat moment nog scherp. De inhoud van de speech toont daarom de huidige relatie destijds.

Ter aanvulling van het bronnenonderzoek wordt er gebruik gemaakt van Nederlandse en Curaçaose krantenberichten, omdat de Guyanese regering en publieke opinie onduidelijk is over de verloop van haar militaire zendingen naar de Essequibo-regio en haar agressie jegens de Amerindianen.

¹⁶ Percy C. Hintzen, *The cost of regime survival: racial mobilization, elite domination and control of the state in Guyana and Trinidad* (Cambridge, New York, Melbourne 1989) 1.

In dezelfde periode heeft Guyana ook een grens- en maritiem conflict met de voormalig Nederlandse kolonie: Suriname.¹⁷ Omdat de dynamiek van het conflict anders is dan Venezuela, is dit onderzoek enkel gericht op de het geschil tussen Guyana en Venezuela.

Tot slot behoeft de term 'Amerindiaan' uitleg. De overkoepelende term wordt gebruikt om te verwijzen naar de vele gemeenschappen wonend in de Essequibo-regio. De gedeelde kenmerk van de gemeenschappen is dat zij zichzelf beschouwen als nakomelingen van de oorspronkelijke bewoners van de Amazoneregenwoud en zich in 1967 politiek organiseren. De Guyanese overheid, de buitenlandse media en de Amerindianen zelf gebruiken allen dit begrip.

¹⁷ P.K. Menon, 'International boundaries: a case study of the Guyana-Surinam boundary', *International and Comparative Law Quarterly* 27 (1978) 4, 738-768, aldaar 739.

Hoofdstuk 1: De historiografie van het grensconflict

1.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe het grensconflict tussen respectievelijk Guyana en Venezuela vorm kreeg na de officiële onafhankelijkheid van 26 mei 1966. Zoals de inleiding al aanstipte is bij de historiografie van Guyana's onafhankelijkheid twee trends te bemerken: Het koude oorlogs- en de etnische strijd perspectief. Opvallend genoeg zijn deze trends niet te zien bij de geschiedschrijving van het grensconflict, terwijl het wel in dezelfde periode als de onafhankelijkheid plaats heeft gevonden. De verklaring hiervoor is dat academici zich focussen op het juridisch component van het conflict, waarbij de onderhandelingsprocessen tussen de landen bij de internationale gemeenschap ligt. Elke auteur start zijn inleiding dan ook met de aanleiding van het geschil: de publicatie van Servero Mallet-Prevost's memorandum in 1949.¹⁸

1.1. Het juridisch perspectief

Servero Mallet-Prevost was een Amerikaanse advocaat die als afgevaardigde aanwezig was bij het verdrag van 1899, waarbij de grens officieel werd geratificeerd op basis van de Schomburgk-lijn.¹⁹ Het memorandum motiveert waarom het verdrag van 1899 ten nadelen van Venezuela is vergaan. Mallet-Prevost was ervan overtuigd dat het verdrag niet tot stand kwam op basis van juridische afspraken, maar op basis van Russische en Britse politiek beleid. Zijn argument was dat de Britse en Russische juryleden, die eerst de claims van Venezuela leken te honoreren, voor eigen gewin in het voordeel van Groot-Brittannië stemden.²⁰ Het was naar aanleiding van zijn gedenkschrift dat Venezuela in 1962 de discussie over de grenzen na 67 jaar met succes heeft weten te heropenen. Desondanks heeft Venezuela's succes niet lang geduurd, want de Britten en Guyanezen hebben de VN-gemeenschap overtuigd dat Mallet-Prevost's bevindingen ongeldig waren. Hij zou door zijn diensten aan Venezuela een subjectieve mening erop nahouden.²¹

¹⁸ Ince, Basil A., 'The Venezuela-Guyana boundary dispute in the United Nations', *Caribbean studies* 9 (1970) 4, 5-26, aldaar 9; Thomas W. Donovan, 'Challenges tot the territorial integrity of Guyana: A legal analysis', *Georgia Journal of International & Comparative Law* 32 (2004) 3, 661-724, aldaar 661.

¹⁹ Vanaf 1839 tot aan het verdrag van 1899 werd door de Duitse geograaf Robert Schomburgk de grenzen van Brits-Guiana in kaart gebracht. Volgens deze kaart reikte de macht van het Brits imperium tot aan de Orinoco rivier.

²⁰ Basil A. Ince, 'The Venezuela-Guyana boundary dispute in the United Nations', *Caribbean studies* 9 (1970) 4, 5-26, aldaar 10.

²¹ Ince, 'The Venezuela-Guyana boundary dispute in the United Nations', 8.

Het is niet van belang om dit aspect helemaal uit te diepen. Het gaat erom dat academici dit moment aanhalen als aanleiding van het geschil. Het is namelijk een belangrijke publicatie geweest, die ervoor gezorgd heeft dat academici tot de conclusie kwamen dat de aard van het grensconflict vanaf de jaren '60 een juridisch conflict is. Zo ook de auteur Basil A. Ince in zijn artikel 'The Venezuela-Guyana boundary dispute in the United Nations' onderzoekt hij hoe in de Verenigde Naties is omgegaan met het conflict tussen Venezuela, Guyana en Groot-Britannië tussen 1962 -1968. Om precies te zijn onderzoekt hij welke strategieën beide partijen nemen voor het motiveren van hun gelijk in de internationale gemeenschap en hoe succesvol de Verenigde Naties is geweest voor het oplossen van het geschil. Ince concludeert dat de Geneve overeenkomst uit 1966, geïnitieerd door de VN, geen succesvolle maatregel is geweest om het conflict voor eens en altijd op te lossen.²² Interessant is dat Ince ook concludeert dat Guyana's politieke sfeer een belangrijk component is voor het slagen van een succesvolle onderhandeling. Zo stelt hij dat Guyana's nationale politiek in de jaren '60 en '70 ideologisch verdeeld was, wat ervoor zorgde heeft dat zij externe bedreigingen niet konden oplossen.²³ Hoewel hij gelijk heeft dat Guyana destijds politiek verdeeld was, had hij meer aandacht kunnen besteden aan het toelichten van de Guyanese politieke geschiedenis. Hij benoemt niet de invloed van kolonialisme, geen nationale crisismomenten zoals de Venezolaanse invasie op Ankoko Eiland of de felle debatten binnen het nationale parlement van Guyana en laat staan de invloed van haar onafhankelijkheid op de wijze waarop het grensconflict verging. Een andere auteur die wél de connectie tussen Guyana's historisch verloop en het grensconflict maakt is Thomas Donovan. Hij impliceert eveneens als Basil Ince dat Guyana's territoriale claims gesteund zal worden door de internationale gemeenschap op basis van historisch-juridische gronden. Het verschil tussen de werkwijze van de auteurs is dat Donovan gebruikt maakt van een andere methode. Ince's werkwijze is voornamelijk het beschrijven van discussies binnen de VN aan de hand van primaire bronnen, terwijl Donovan theoretischer te werk gaat. Donovan laat zien welke toepasbare juridische principes gebruikt worden om territoriale claims te ondersteunen. In het geval van Guyana is *Uti Possidetis* het meest essentiële operationele juridische principe. Dit verwijst kortweg naar de erfenis van grenzen bij dekolonialisme.²⁴ Grensverdragen zijn

²² Ibidem 26.

²³ Ibidem 25.

²⁴ Thomas W. Donovan, 'Challenges to the territorial integrity of Guyana: A legal analysis', *Georgia Journal of International & Comparative Law* 32 (2004) 3, 661-724, aldaar 699.

permanent bindend, om stabiliteit in de wereldorde te kunnen waarborgen bij onafhankelijkheidsprocessen/successieprocessen.²⁵ Thomas Donovan beschrijft dus dat de koloniale politieke geschiedenis van Guyana van invloed is voor haar geografische voortbestaan na de onafhankelijkheid. Ook toont hij hoe grenzen via bepaalde (juridische) argumenten hun permanente status verwerven. Toch besteed hij net als Basil Ince weinig aandacht aan nationale sentimenten als mogelijke factoren voor het legitimeren van grensafbakeningen.

De academici hebben gedetailleerde aandacht geschonken aan het juridisch aspect, maar overzien daarmee de politieke context van het conflict. Via de bestudering van de argumenten die Guyanese politici en de publieke opinie aandragen aangaande de strijd over de grenzen, kan er worden achterhaald hoe Guyana over haar eigen nationale identiteit nadenkt. Wie erbij worden betrokken en hoe er wordt gedacht over de inhoud van de Guyanese identiteit. Het grensconflict tussen Venezuela en Guyana in de jaren zestig is dus niet alleen intrigerend door haar internationale karakter, maar ook doordat het tegelijk plaatsvond met een keerpunt in de Guyanese samenleving.

1.2. Het historisch perspectief

De auteur die, anders dan Basil Ince en Thomas Donovan recentelijk het grensconflict vanaf de jaren zestig tot aan de jaren tachtig op mesoniveau uiteen heeft gezet, is Odeen Ishmael. Met zijn boekenreeks *The trial of diplomacy. The Guyana-Venezuela border issue* stelt hij zichzelf ten doel om vanuit het perspectief van Guyana te beschrijven welke momenten hebben geleid tot het Geneve verdrag in 1966 en *The protocol of Port of Spain*. Dit doet hij door allerlei bronnen zoals briefwisselingen tussen diplomaten, propagandamateriaal, Guyanese krantenberichten en speeches van de politieke leiders Cheddi Jagan en Forbes Burnham, weer te geven.²⁶ Het is duidelijk dat Odeen Ishmael beseft dat het conflict van invloed was op de nationale bewustwording van de Guyanese bevolking. Uit de primaire bronnen blijkt duidelijk dat de Guyanese elite filosofeert over haar eigen nationale identiteit. Ook ziet de auteur in dat het grensconflict een belangrijk moment was in de onafhankelijkheidsgeschiedenis van Guyana. Echter is aan zijn aanpak

²⁵ Donovan, 'Challenges to the territorial integrity of Guyana', 698.

²⁶ Odeen Ishmael, *The trial of diplomacy. The Guyana-Venezuela border issue. Volume two renewed claims, new treaties and diplomatic outreach (1901-1982)* (2015) 9.

duidelijk te merken dat hij geen academicus is. Hij maakt geen gebruik van annotatie regels, analyseert zijn bronnen niet consistent en heeft geen duidelijke conclusies. Desalniettemin is het werk van de amateurhistoricus de moeite waard om te herwaarderen. Zijn bronnengebruik laat namelijk impliciet blijken dat het grensconflict wel degelijk een mooie casus is om te bestuderen hoe de Guyanezen elite hun nationale identiteit vormgeeft.

1.3. Een alternatieve visie

De argumenten die staatsleiders aandragen voor het claimen van territoriale gebieden om daarmee de creatie van de moderne staat te legitimeren, zijn sinds de jaren '50 voornamelijk op basis van historische en etnische beweegredenen.²⁷ Zoals de geograaf Alexander Murphy opmerkt: 'language is not only a reflection of attitudes and values, it structures human understanding, use and alteration of the earth in fundamental ways.'²⁸ In andere woorden, geografische verdelingen van de aarde is voor staatsleiders steeds belangrijker geworden om hun macht uit te oefenen. De manier waarop deze actieve leden van de samenleving een discourse omtrent de grenzen creëren, is van invloed op de wijze waarop territoriale verdelingen en conflicten verlopen. Zodoende is het ook van invloed op het oplossen van geschillen. Daarbij linkt Alexander Murphy in zijn artikel 'historical justification for territorial claims' de relatie tussen nationalisme en geografisch territoria:

'Territory is so frequently a source of conflict because the state is fundamentally a place; its very existence and autonomy are rooted in territory. Territory provides a tangible basis for the exercise of state power by delimiting the human and physical resources over which the state has some control. Succinctly put, territory is at the heart of national identity and cohesion.'²⁹

Geografische landdomeinen, waaronder ook grensgebieden, zijn dus fundamentele element van het voortbestaan van een staat en zijn identiteit. In hoofdstuk twee zal de

²⁷ Alexander B. Murphy, 'historical justification for territorial claims', *Annals of the association of American Geographers* 80 (1990) 4, 531-548, aldaar 545.

²⁸ Murphy, 'historical justification for territorial claims', 545.

²⁹ *Ibidem* 531.

verhouding tussen nationalisme en grensafbakeningen als theoretisch kader verder uitgediept worden.

1.4. Conclusie

De geschiedschrijving van het grensconflict tussen Guyana en Venezuela is overwegend in een juridisch perspectief gegoten. Dit heeft mede ervoor gezorgd dat er geen oog is voor de politieke kant van de gebeurtenis. Het is daarom interessant om de casus in context van nationale identiteitsvorming in de postkoloniale tijd te bestuderen. Het grensconflict tussen Guyana en Venezuela illustreert hoe Guyana zichzelf als een natie profileert en vormt. In hoofdstuk drie zal hier aan de hand van bronnenanalyses verdere uitspraken gedaan worden. Zoals Murphy laat blijken, maken geografische afbakeningen fundamenteel onderdeel uit van de natie. Daarom is het belangrijk om de connectie tussen onafhankelijkheid en grensconflicten te maken. In hoofdstuk twee zal verder blijken dat nationalisme en de bestudering van nationaal bewustzijn goede theoretisch kaders zijn om te benadrukken dat het grensgeschil met Venezuela de politieke leiders van Guyana heeft doen aanzetten na te denken over de nationale identiteit van onafhankelijk Guyana.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

2.1. Inleiding: Nationalisme, nationale identiteit en grensconflicten

Om te verklaren dat het grensgeschil in Brits-Guyana in de jaren '60 heeft bijgedragen aan haar nationale bewustwording, is het noodzakelijk om de relatie tussen grensgeschillen en nationale identiteit te bespreken. Als eerste is het belangrijk om helder te krijgen wat we verstaan onder nationalisme. Nationalisme is een complex concept waar academici hevig over debatteren. Het is daarom van belang om een werkbare definitie te bieden, zodat het duidelijk is in welke context de termen gebruikt worden en waar de uitspraken in deze scriptie wel of geen betrekking op hebben. In dit hoofdstuk wordt gemotiveerd waarom de definities van nationalisme en nationaal bewustzijn van de auteur Benedict Anderson bruikbaar zijn als theoretische kader voor het analyseren van primaire bronnen. Vervolgens zal ik Andersons' theorie uitbreiden door verder toelichten wat de relatie is tussen grensconflicten en nationale identiteit.

2.2. Benedict Anderson: de maakbaarheid van de imaginaire gemeenschap

Nationalisme en nationaal bewustzijn kan volgens Benedict Anderson het beste worden begrepen in relatie tot religie en koninklijke heerschappij.³⁰ Met onder ander deze constatering wakkerde Benedict Anderson met zijn boek *Imagined Communities* discussies aan over de kenmerken van nationalisme. Zijn kritische houding ten opzichte van de term nationalisme en nationaal bewustzijn, zijn waardevol voor historici, omdat het hen in staat stelt om historische gebeurtenissen van een afstand te aanschouwen. In de eerste plaats motiveert Benedict Anderson dat de opkomst van nationalisme en het karakter van nationaal bewustzijn geen natuurlijke verschijnsels zijn, maar een sociale construct. De natiestaat is dus een maakbaar politieke verbeelding:

'It is an imagined political community- and imagined as both inherently limited and sovereign. It is imagined because the members of even the smallest nation will never know most of their fellow-members, meet them, or even hear of them, yet in the mind of each lives the image of their communion.'³¹

³⁰ Benedict Anderson, *Imagined communities. Reflections on the origin and spread of nationalism* (London 2006) 5.

³¹ Anderson, *Imagined communities*, 6.

Het fundament van de natiestaat is dus gebaseerd op het gezamenlijk vertrouwen en geloof in de eenheid van de gemeenschap. Deze constatering ligt ten grondslag aan het nieuw perspectief van de natiestaat als verbeelding. Met deze nieuwe visie breekt de auteur met de gangbare visie dat de scheiding van bevolkingsgroepen het gevolg is van etnische verschillen. De gangbare visie impliceert daarmee dat nationalisme en de vorming van de natiestaat gebaseerd zijn op de biologische eenheid van beschavingen en niet op geconstrueerde sociaal-culturele eenheid, zoals Anderson poogt toe te lichten.³²

De maakbaarheid van de natie, of zoals Anderson verwoordt, 'de verbeelding van de natie', heeft drie basale idealen. ³³ De eerste kenmerk is dat het niet oneindig, maar begrensd is. Waar de ene natiestaat begint, houdt de ander op. De tweede kenmerk heeft zijn oorsprong uit de Verlichting, namelijk soevereiniteit. De ideale natiestaat heeft een soevereine overheid die streeft naar het waarborgen van vrijheid en gelijkheid. De laatste kenmerk is daarom ook dat de gemeenschap per definitie bestaat uit gelijken, ongeacht de maatschappelijke realiteit van ongelijkheid en exploitatie.

In zijn boek beschrijft Anderson de bovengenoemde drie kenmerken kort en bondig als een gegeven, maar beargumenteerd niet hoe hij aan zijn zienswijze komt. Dit is problematisch, omdat hij zijn theorie als universeel geldend presenteert. Zijn definitie heeft immers een cruciale tekortkoming. Het incorporeert niet welke uitwerking nationalisme in de praktijk heeft. De idealen die Anderson aan het begrip toeschrijft, hebben sterke connotatie met de klassieke Franse omschrijving van de ideale staat, waarbij er wordt gestreefd naar vrijheid, gelijkheid en broederschap middels de democratische rechtsstaat. Hierbij vergeet Anderson een onmisbaar gevolg van de verbeelding van de natie: insluiting en uitsluiting. De begrenzing van een natiestaat houdt niet op bij de fysieke grens, maar heeft zijn doorwerking op wie er wel en niet bij de desbetreffende ideale gemeenschap hoort. Deze eigenheid van de imaginaire gemeenschap zorgt voor complicaties op het moment dat binnen het afgebakende soevereine staat een bevolkingsgroep wordt gemarginaliseerd en uitgesloten van staatsorganen. In het geval van Guyana is dit te zien aan de hand van het beleid van president Forbes Burnham, die hoofdzakelijk de belangen van de Afrikaanse diaspora behartigde en burgers met een andere etnische achtergrond uitsloot van overheidsuitingen, zoals de politie. Via de bestudering van uitgesloten groepen, die dus

³² Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (London 1996) 40.

³³ *Ibidem* 7.

niet erkent worden binnen het nationalisme verhaal, wordt zichtbaar dat de imaginaire gemeenschap een construct is.

2.2.1. Kritiek op Benedict Andersons' theorie

De postkoloniale pionier Partha Chatterjee benadrukt in zijn artikel *whose imagined community?* de problematische veronderstelling van nationalisme als raamwerk voor de bestudering naar (ex)- koloniale natievorming in de 20^e eeuw.³⁴ Zijn voornaamste kritiek is dat Anderson beweert dat Europa, Amerika en Rusland het karakter van nationalisme hebben gevormd, met als gevolg dat de rest van de wereld (Azië en Afrika) genoodzaakt is om te kiezen uit de bestaande politieke bestuursvormen die zijn geschapen in de Westerse wereld. Wat blijft er dan over om te verbeelden? Volgens Chatterjee impliceert Anderson dat zelfs het ingebeelde gekolonialiseerd blijft: 'Even our imaginations must remain forever colonized'.³⁵ Hij zet dus met zijn theorie de macht van de westerse wereld voort. Hoewel Anderson het niet expliciet benoemt, heeft zijn *framing* van de natiestaat voornamelijk betrekking op West-Europese natiestaten vanaf de Verlichting. Het is daarom een vorm van anachronisme wanneer de West-Europese representatie van natiestaten toegepast wordt op ex-koloniale casussen in de 20^e eeuw, die de overgang en naar een zelfregulerende overheid maken. Benedict Anderson overziet daarmee niet alleen de historiciteit van het begrip 'natiestaat' en 'nationalisme', maar ook de verschillen per geografisch gebied en context gerelateerde factoren. Het karakter van nationalisme in 18^e -eeuws Frankrijk is wezenlijk anders dan het nationalisme van een 20^e -eeuwse ex-koloniaal land, zoals Brits-Guyana.

Ondanks de bijna paternalistische karakter van Andersons' definiëring van nationalisme als Europees exportproduct, is zijn methode voor de bestudering van nationaal bewustzijn bruikbaar.³⁶ Volgens hem wordt nationalisme belichaamt door culturele artefacten, in het belangrijk kranten en romans. De ideeën, ideologieën en politieke verhoudingen binnen een vormende natiestaat zijn zichtbaar bij de bestudering van dergelijke bronnen. Taal is dus een middel waarmee territoriale claims en de nationale identiteit worden gelegitimeerd.

³⁴ Partha Chatterjee, 'Whose imagined community?', *Millenium* 20 (1991) 3, 214-224, aldaar 215.

³⁵ Chatterjee, 'Whose imagined community?', 215.

³⁶ Political Science Note, 'Weberian Theory of State – Explained!' (versie 14 november 2017), <http://www.politicalsciencenotes.com/theories-of-state/weberian-theory-of-state-explained/767333> (26 december 2017).

Romans en kranten zijn echter niet de enige bronnen waar taal de drager van nationale sentimenten zijn. Parlementaire discussies zijn bijvoorbeeld bij uitstek geschikt als primaire bron voor de bestudering van nationale sentimenten. Anderson schenkt geen aandacht aan een belangrijk kenmerk van opkomende naties, namelijk grenzen. Territoriale afbakeningen van een natiestaat is een basisvoorwaarde voor het legitimeren van soevereiniteit en een vitaal element van de staat.³⁷ De auteur benoemt weliswaar dat het hebben van grenzen een belangrijk kenmerk is van de naties, want waar het ene land begint houdt de ander op. Desondanks bestudeert hij het proces van grensbepalingen niet. Kortgezegd, Benedict Anderson erkent het belang van territoriale gebieden als cruciaal element van natievorming, maar benoemt niet de waarde van de bestudering van grensgeschillen voor de culturele en sociale creatie van nationale identiteiten. In paragraaf twee zal dit aspect verder worden toegelicht.

2.3. De relatie tussen grensgeschillen en nationaal identiteit

In deze paragraaf wordt eerst toegelicht op welke wijze Benedict Anderson de vorming van grenzen in koloniale en postkoloniale staten bestudeert. Vervolgens wordt er benoemt wat de tekortkomingen zijn van Andersons' werkwijze en interpretatie voor de bestudering van niet-westerse *nation building*. Naderhand zal er toegelicht worden dat theorieën vanuit de *border studies* inzicht geeft op hoe nationalisme van invloed is voor de creatie van statelijke grenzen.

2.3.1 Benedict Andersons' interpretatie

De vorming van natiestaten en nationalistische sentimenten zijn onlosmakelijk verbonden met grensbepalingen. Benedict Anderson lijkt deze connectie niet te maken in zijn theorievorming van *imagined communities*. Hij gaat weliswaar in op de functie van geografische kaarten als middel van de koloniale staat om haar domein af te bakenen, maar de focus ligt enkel op landkaarten als moderne, symbolische en Europese uitvinding om de soevereine autoriteit te kunnen realiseren in de kolonies.³⁸ In andere woorden, Benedict Anderson definieert landkaarten als een krachtig logo: een modern Europese uitvinding die door de grootmachten in de 19^e eeuw werden gebruikt als fysiek bewijs om

³⁸ Benedict Anderson, *Imagined communities. Reflections on the origin and spread of nationalism* (London 2006) 170.

de eigen gemeenschap te overtuigen dat de betreffende kolonie binnen hun eigendom behoort. Om vervolgens het kapen van landen te moraliseren.³⁹

Als voorbeeld schetst Anderson de Nederlandse overname van Nieuw-Guinea aan het begin van de 19^e eeuw.⁴⁰ Het overgenomen landdeel werd door de Nederlandse overheid in haar collectief geheugen ingeprent door het verspreiden van landkaarten en andere materiele vormen van *print-capitalism*.⁴¹ De landkaart diende daarmee als instrument vóór het creëren van de realiteit, niet het afspiegelen van de realiteit.⁴² Anderson beweert aan de hand van dit voorbeeld nog iets interessant. De landkaart vormde een effectief voedingsbodem voor het ontstaan van het antikoloniaal nationalisme narratief in Nieuw-Guinea.⁴³ De separatisten hebben het grondgebied toegeëigend, terwijl ze nog nooit (tot de onafhankelijkheid van Indonesië) een voetstap hebben gezet in het land.⁴⁴ Hiermee illustreert Anderson perfect de aard van *imagined community* en de werking van *print-capitalism*: nationalisme is geconstrueerd, niet aangeboren.

Echter houdt hij in zijn voorbeeld geen rekening met andere bronnen die weergeven hoe landgrenzen onderdeel worden van een gemeenschap. In de eerste plaats bespreekt Anderson uitsluitend de materiele uiting van grensbepalingen en niet het proces vooraf. Bronnen die de besluitvorming van politici of debatten in het politiek centrum weergeven, zijn niet uiteengezet. Hierdoor miskent Anderson de discussies die hebben geleid tot het afbakenen van grenzen en mogelijke nationalistische sentimenten.

Ten tweede heeft zijn focus op landkaarten als typisch Europees het effect dat zijn bestuderingen van onafhankelijkheid, in dit geval Indonesië, altijd in relatie is tot de kolonisator. Het gevaar van deze visie is dat academici onafhankelijkheidsprocessen en de daarmee parende grensgeschillen alleen maar als reactie op koloniale overheersing bestuderen. Zonder een oog hebben voor de eigenheid van het proces van nationale identiteitsvormingen van ex-koloniale staten. Het is vruchtbaarder om grensbepalingen binnen (de)koloniale staten te zien als onderdeel van natievorming, in plaats van als

³⁹ Benedict Anderson, *Imagined communities*, 175.

⁴⁰ Ibidem 176.

⁴¹ Om een natie te kunnen inbeelden is er een gedeelde discourse nodig. Boeken, kranten, romans en andere talige uitingen zijn dragers van een dergelijke discourse. Omstreeks 1500-1550 was de boekdrukkunst in Europa gecommmercialiseerd. Hierdoor verging de verspreiding van gedeelde nationale sentimenten makkelijker. Benedict Anderson verwijst met het begrip *print-capitalism* naar deze veelvoorkomende dragers van nationale discourses sinds de 16e eeuw.

⁴² Ibidem 174.

⁴³ Ibidem 175.

⁴⁴ Ibidem 176.

legitimering van kolonialisme. De zogenaamde oorsprong van nationalisme en grensafbakeningen als Europees exportproduct, is voor de bestudering naar gemeenschapsgevoelens niet primair van belang. Andersons' focus op landkaarten als Europees product biedt daarom ook geen verklaring voor de manier waarop nationale identiteit binnen ex-koloniale staten zijn gecreëerd en op welke manieren dit werd geuit. Dat dergelijke staten ook grenzen afbakenen, al dan niet aan de hand van landkaarten, is een feit. Het is de status quo binnen de internationale politiek. Om die reden is het significanter om te bestuderen hoe politici grenzen legitimeren als hun eigendom via parlementaire discussies of via media-uitingen. Dergelijke bronnen geven veel beter weer dan landkaarten dat nationale identiteit een construct is, omdat ze toelichtingen bieden. Landkaarten zijn daarentegen kort en bondig, evenals abstract.

Desalniettemin, zoals eerder is aangestipt is het grootste bezwaar op het boek *imagined communities* dat er onvoldoende wordt ingegaan op het proces grensafbakening an sich. Terwijl dit juist de focus zou moeten zijn bij de bestudering van natievorming.

2.3.2. De institutionalisering van nationalisme: de constructie van grenzen

Grenzen vormen de basis van iedere 20^e-eeuwse en hedendaagse staat.⁴⁵ De opvatting dat de bestudering van landgrenzen een verouderd studieobject is door de alsmear globaliserende wereld, is onjuist. Het doet onrecht aan het gegeven dat de 20^e en 21^e-eeuwse internationale grensbepalingen gelinkt is aan de erkenning van natiestaten als de bij uitstek 'moderne' politieke wijze voor het bewaken van vrede.⁴⁶ Daarbij bestaat er een onmiskenbare wederzijdse relatie tussen grenzen en staten, waarbij grenzen op logische wijze invloed hebben op de formatie van natiestaten en vice versa. Deze relatie is opmerkelijk genoeg niet voldoende begrepen en onderzocht.⁴⁷ Dit blijkt uit het gegeven dat bij de geschiedschrijving van Guyana 's onafhankelijkheid weinig tot geen nadruk ligt op de rol van haar grensgeschil met buurlanden Venezuela en Suriname. Zoals de auteurs Wilson en Donnan laten blijken in hun bundel '*Border identities*', hebben politieke structuren -in dit geval dus grenzen- gevestigd door overheden en internationale

⁴⁵ Political Science Note, 'Weberian Theory of State – Explained!' (versie 14 november 2017), <http://www.politicalsciencenotes.com/theories-of-state/weberian-theory-of-state-explained/767333> (26 december 2017).

⁴⁶ Thomas M. Wilson en Hastings Donnan (red.), *Border identities. Nation and state at international frontiers* (Cambridge 2010) 2.

⁴⁷ Thomas M. Wilson en Hastings Donnan (red.), *Border identities. Nation and state at international frontiers* (Cambridge 2010) 3.

organisaties invloed op het dagelijks leven van burgers en de vorming van de lokale en nationale identiteiten. De auteurs scharen dit proces onder de noemer 'politics of identity', waarmee wordt bedoeld dat het beleid van de gevestigde orde direct invloed heeft op het gedrag van groepsvormingen.

Staten creëren grenzen om hun soevereine macht te institutionaliseren. Dit is een duidelijke maatregel in fysieke vorm om veiligheid en orde te kunnen waarborgen. Denk hierbij aan goederen, mensen, welvaartsvoordelen, en informatie die het staatsbelang in gevaar kunnen brengen. Het is daarbovenop ook een handig middel om de verhoudingen met buurlanden te markeren en om te dienen als historisch bewijs van het heden, verleden en kortom hét bestaan van een nationaliteit. Grenzen hebben dus een juridische, fysieke en culturele dynamiek.⁴⁸ Een belangrijk kenmerk van grenzen en hun staten is dat het een domein is van betwistbare machtsrelaties, waarbij (inter)nationale en lokale groepen onderhandelen over de controle van territoriale gebieden. Grenzen staan dus niet vast, maar veranderen van karakter naarmate de sociaal-culturele machtsverhoudingen omvormen.⁴⁹ Met deze laatste gedachte breken Wilson en Donnan met de gangbare visie dat grenzen statisch zijn.

Ook de politieke geograaf David Newman merkt op dat de studie naar grenzen toe is aan vernieuwende inzichten. Hij roept academici op om hun visie te verbreden van grenzen als territoriale fixatie naar een dynamisch concept, waarbij grenzen steeds onderhevig zijn aan herstructurering: 'The lines which are borders are as flexible as they were once thought to be rigid, reflecting new territorial and aspatial patterns of human behavior'.⁵⁰

Evenals Donnan en Wilson constateert David Newman dat academici een top-down als zowel een bottom- up benadering moeten nastreven. Overheden zijn onwillig om controle van de grenzen af te staan, tenzij er druk is van buitenaf (de internationale gemeenschap) of van onderaf (de lokale gemeenschap nabij de grens).⁵¹ Juist de combinatie van een bottom- up en top-down benadering geeft een volledig beeld van grenzen als dynamisch instituut weer met eigen sociale regels en het belang van identiteitsvorming aangaande grensafbakening.⁵² Zo is het namelijk dat om grenzen te

⁴⁸ Ibidem 9.

⁴⁹ Ibidem 21.

⁵⁰ David Newman, 'On border and power: A theoretical framework', *Journal of borderlands studies* 18 (2003) 1, 13-25, aldaar 23.

⁵¹ Newman, 'On border and power', 15.

⁵² Ibidem 15.

kunnen afbakenen, het noodzakelijk is dat een natie een duidelijk beeld heeft van zijn eigen identiteit. Met als doel dat het zelf gekarakteriseerd en geïnstitutionaliseerd wordt. Zij het op basis van religie, etniciteit, of de *imagined community*.⁵³ Een onvermijdelijk gevolg is dus dat insluiting en uitsluiting integraal onderdeel is van het socialiseringsproces, waarbij het onderscheid tussen groepen gematerialiseerd wordt in culturele en politieke uitingen. Volgens Newman, evenals Wilson en Donnan is het daarom noodzakelijk dat academici politieke bronnen bestuderen om achter de diepere betekenis van grensprocessen te komen.⁵⁴ De verhalen die in dergelijke bronnen gepresenteerd worden laten het *us versus them* onderscheid goed blijken. Daarbovenop tonen verhalende bronnen machtsrelaties. De onderliggende vraag is vervolgens: 'voor wie is de grens een voordeel of nadeel?'. De bestudering van het handelen van de elite is daarbij een belangrijk studieobject, omdat deze groep de controle heeft over de *border making proces*: 'Who are the groups in society who desires borders and what are the decision making, and law enforcement, processes which enable certain groups, normally relatively small elites, to make these descisions.'⁵⁵

Grensafbakeningen uitend zich in diverse vormen, zij het via cartografische maatregelen of controleposten. Inzicht krijgen in de manier waarop grenzen worden bestuurd is van belang om de sociale betekenis van grenzen te kunnen begrijpen. Zoals al eerder is aangegeven, zijn grenzen een sociaal-cultureel product bedacht door de mens. Natuurlijke barrières zijn geen vanzelfsprekende verschijnselen, maar juist een logisch gemaakte legitimering van in- en uitsluiting.⁵⁶

2.4. Conclusie

Benedict Andersons' definitie van nationalisme heeft voor nieuwe inzichten over de aard van nationale identiteiten en de vorming van natiestaten gezorgd. De drie kenmerken die hij toeschrijft aan het begrip zijn echter niet bruikbaar voor de bestudering van postkoloniale staatsvormingen. Desalniettemin, de nieuwe visie van nationalisme als een sociaal construct is wel vruchtbaar. Deze visie stelt dat het onderscheid tussen landen niet gebaseerd is op eeuwenoude en onveranderlijke etnische verschillen, maar op de

⁵³ Benedict Anderson, *Imagined communities. Reflections on the origin and spread of nationalism* (London 2006) 20.

⁵⁴ Newman, 'On border and power', 20.

⁵⁵ Ibidem 22.

⁵⁶ Benedict Anderson, *Imagined communities. Reflections on the origin and spread of nationalism* (London 2006) 17.

ingebeelde en geconstrueerde zelfperceptie van een bevolkingsgroep. De zelfperceptie wordt uitgedragen via geschreven bronnen, waardoor de soevereiniteit van een natie verspreid wordt onder de beoogde bevolkingsgroep. Als aanvulling op Andersons' idee van de *imagined communities* als maakbaar proces, wordt de theoretische kader van deze scriptie uitgebreid met inzichten vanuit de *border studies*. Anderson overziet namelijk dat grensbepalingen integraal onderdeel uitmaken voor de vorming van naties en het belang van de daarbij horende in- en uitsluitingsproces van bevolkingsgroepen voor het inbeelden als zowel legitimeren van staten. De auteurs Wilson en Donnan merken op dat grenzen ook veranderlijk en maakbaar zijn. De relatie tussen het kunnen inbeelden van de nationale staat en grensbepalingen zijn onlosmakelijk verbonden aan nationale identiteitsvormingen. 20^e-eeuwse landen bakenen om die reden hun macht af aan de hand van geografische grenzen. Dergelijke grenzen zijn wederom geen natuurlijke verschijnselen, maar ontleen hun bestaansrecht aan de hand van historische argumenten en nationale verbintenissen. In hoofdstuk drie worden deze inzichten toegepast op de bestudering van de primaire bronnen.

Hoofdstuk 3: Us versus them: Amerindianen

3.1. Inleiding

Dit hoofdstuk toont aan de hand van primaire bronnen aan hoe de Guyanese politieke elite tijdens het grensconflict met Venezuela de Amazonegebied linkt aan haar nationale identiteit. Ten eerste wordt door middel van een analyse van de Guyanese vlag en volkslied getoond dat de natuur een rol heeft in de onafhankelijkheid narratief van Guyana. Deze analyse is nodig om de ambivalente relatie tussen de Burnham-regering en de Amerindianen te begrijpen in de creatie van haar nationale bewustzijn en de legitimering van de Amazonegebied als haar domein.

Figuur 2: de nationale vlag sinds mei 1966

3.2. De natuur als onderdeel van de Guyanezen identiteit

De symbolische betekenissen van de vlag en volkslied, onthuld in mei 1966, tonen de Amazone en haar rivieren als belangrijk onderdeel van postkoloniaal Guyana. Het groene gedeelte van de vlag verwijst naar de vruchtbare grond. De witte rand om de gouden kroon representeren de ontelbare rivieren en watervallen verspreid door het groene land.⁵⁷ Goud, een van de mineralen waar Guyana hoopt haar rijkdom te generen, is representatief voor alle winstmakende materie. Niet zomaar staan de kleuren rood en zwart in verbinding met elkaar. Met deze kleuren legt Guyana de sociale realiteit vast: de moeizame natievorming van het land wordt geromantiseerd door het volk te herinneren aan de ijverige houding van politici, die als doel hebben Guyana 's binnenlandse spanningen in toom te houden.⁵⁸ Evenals de vlag, verbindt ook de tekst van het volkslied de Amazonegebied aan de nationale kenmerken van Guyana als de nieuwe onafhankelijke

⁵⁷ Tota C. Mangar, 'Road to independence and its significance', *Guyana Chronicle*, 25 mei 2014.

⁵⁸ Britannica, 'Flag of Guyana', <https://www.britannica.com/topic/flag-of-Guyana> (1 februari 2018).

staat. De tekst verwijst veelvoudig naar de groene vruchtbare aarde. 'Dear land of Guyana, of rivers and plains' en 'Green land of Guyana' zijn de duidelijkste verwijzingen naar de territoriale kenmerken van het vasteland:

Dear Land of Guyana, of rivers and plains
Made rich by sunshine, and lush by the rains,
Set gem-like and fair between mountains and sea
Your children salute you, dear land of the free.

Green Land of Guyana, our heroes of yore
Both bondsmen and free, laid their bones
on your shore; This soil so they hallowed,
and from them are we, All sons of one
mother, Guyana the free.

Great Land of Guyana, diverse though our strains,
We are born of their sacrifice, heirs of their pains,
And ours is the glory their eyes did not see
One land of six peoples, united and free.

Dear Land of Guyana, to you will we give
Our homage, our service, each day that we live;
God guard you, great Mother, and make us to be
More worthy our heritage-land of the free.⁵⁹

De geografische omgeving is dus al vanaf de officiële Onafhankelijkheidsdag integraal onderdeel van de verbeelding van Guyana 's bestaan. Het grensconflict doet dus wederom inbreuk op Guyana 's nationale verbeelding en haar integriteit.

Zoals in hoofdstuk twee betoogd is, is het noodzakelijk dat de eigen identiteit geponeerd wordt om legitimiteit van grenzen te bewerkstelligen. Ten eerste doet Guyana dit door de bovenstaande natuurlijke kenmerken van de Amazonegebied onlosmakelijk te verbinden aan de nieuwe Guyanese natie. De tweede manier zal in dit hoofdstuk uitvoerig aanbod komen. Hoewel het grensconflict met Venezuela is, is het opmerkelijk dat de Burnham-regering zich voornamelijk uitspreekt over haar relatie met de Amerindianen en niet met Venezuela. Het in- en uitsluitingsproces van de Amerindianen zal om die reden in dit hoofdstuk geanalyseerd worden.

3.2. De ambivalente relatie tussen Amerindianen en de Burnham-regering

Zoals in hoofdstuk twee is gebleken, worden grensgebieden vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw gerechtvaardigd op basis van historische verklaringen en via het proces van in- en uitsluiting. In het specifiek geval van Guyana is dit ook te constateren. De

⁵⁹ Permanent Mission of Guyana to the OAS, 'National Anthem of Guyana', <https://www.oas.org/sap/peacefund/VirtualLibrary/NationalAnthems/guyana.pdf> (2februari 2018).

Burnham-regering beschouwt haar relatie met de Amerindianen van belang, omdat zij een historische connectie met het grondgebied hebben. In de jaren zestig beschouwd de Guyanezen bevolking de Amerindianen als de oorspronkelijke bewoners van Guyana, die al eeuwenlang voordat de Europese kolonisten Guyana bereikten, de bezitters van het regenwoud waren.⁶⁰ Deze interpretatie van de Amerindianen als oorspronkelijke bewoners van het Amazonegebied heeft voor de ambivalente relatie tussen de Guyanezen overheid en de Amerindianen gezorgd. Het volkslied verwijst naar Guyana als 'one land of six people', waarbij refereert wordt naar de diverse etnische groepen in de maatschappij. De Guyanezen zelfperceptie was destijds dus gebaseerd op eenheid op basis van etnische overeenkomsten. Deze was gecreëerd in de Nederlandse en Britse overheersing.⁶¹ De PPP en de PNC leden, die de meeste zetels in de regering bezaten, waren zich wederom ervan bewust dat zij tot de Indiase en Afrikaanse diaspora behoorden: de immigrantengroep die tijdens de koloniale tijd door Groot-Brittannië geïmporteerd zijn. Deze zelfperceptie gebaseerd op historisch-etnische verschillen tussen de Amerindianen als oorspronkelijke bewoners en de Burnham-regering bestaande uit burgers van de Indiase en Afrikaanse diaspora enerzijds en de historische verschillen van de drie groepen tot de fysieke omgeving anderzijds, verklaart de dualistische relatie tussen de Amerindianen en de Burnham-regering. De Amerindianen werden beschouwd als anders, omdat zij niet tot de gemigreerde groep behoorden.

3.2.1 Een vijandige houding ten aanzien van de Amerindianen

Parlementaire debatten vanaf 1966 tot 1970 tonen aan dat de overheid zich op grofweg twee wijzen tot de Amerindianen verhouden. In de speeches van oppositieleider Cheddi Jagan komt dit contrast duidelijk naar voren. Ten eerste wordt er vijandig met hen omgegaan. Oppositieleider Cheddi Jagan bekrieseert de Burnham-overheid hevig tijdens moties over diverse wetvoorstellen. Op 21 februari 1969 debatteerden de Kamerleden over een veiligheidswetvoorstel, die de overheid in staat zou stellen om hun militaire macht te vergroten. De buitenlandse bedreigingen van Venezuela, Brazilië en Suriname zouden hier de reden voor zijn. Cheddi Jagan is het oneens met deze maatregel. In zijn betoog verwijt hij de regering dat ze frauderen en de Amerindianen vermoorden:

⁶⁰ Janette Bulkan, 'The struggle for recognition of the indigenous voice: Amerindians in Guyanese politics', *The Round table: the commonwealth journal of international affairs* 102 (2013) 4, 367-380, aldaar 367.

⁶¹ Noem een bron die laat zien dat ethnische indeling uit de kolonietijd komt.

'The Minister says all modern states have protected areas, have provision to declare protected areas. But surely, we are speaking of two different things. He refers to floods, to national disasters, but what is the national disaster we are talking about? When the Government slaughtered Amerindians in the area? Two Amerindians, a member of this House and a P.P.P. organizer who used to work in the area, were ejected. Are we being told that by their presence they would be prying on what is being done? Who would believe this naivety? It is clear that the Government is using this hysteria about Venezuela, hysteria I call it, in order to build up bigger forces, police and armed forces, in this country in order to suppress the people. This is what they are trying to do. Intimidate and establish a military dictatorship! This is what is intended. ⁶²

De vijandig gedrag van de overheid jegens de Amerindianen is volgens Jagan de reden dat er revoltes plaatsvinden die leiden tot onrust onder de bevolking. In 1967 hebben ze onder leiding van Michael Wilson een politieke partij opgericht om een doel te bereiken: volle eigendomsrecht op het zuidelijk deel van de Essequibo-regio.⁶³ Hetzelfde gebied waar Guyana een grensgeschil met Venezuela heeft.⁶⁴ De Burnham-regering trof maatregelen en besloot, dankzij de 'expulsion of indesirables bill 1967' Michael Wilson te deporteren.⁶⁵ Jagan had tijdens de parlementaire vergadering wederom kritische noten op deze maatregel:

'I doubt very much that the intimidation which they [de Burnham-regering] are now practising against the Amerindians will help. [...] How do they expect to win the support of these people? These people were their supporters and now they are trying to intimidate them.'⁶⁶

Interessant is dat Jagan vragen stelt over burgerschap: 'The Government says that you cannot be expelled if you are a citizen. Who is a citizen?'⁶⁷ Met de deportatie van Michael Wilson zond de overheid een duidelijke boodschap aan de Amerindianen. Wie niet aan de wensen van de regering voldoet kan van zijn burgerrechten ontdaan worden. In de jaren

⁶² Cheddi Jagan, 'Miscellaneous Enactments (Amendment) Bill: 21st February 1969' (1969) in: Idem, *Dr. Cheddi Jagan National Assembly Speeches volume 5: The National Assembly of the Second Parliament of Guyana February 1969 -December 1972 V* (Guyana 2011) 1-6.

⁶³ Redactie, 'Indianen willen eigen partij', *Amigoe di curacao: weekblad voor de Curacaosche eilanden*, 4 april 1967.

⁶⁴ Jagan, 'Miscellaneous Enactments (Amendment) Bill', 1-6.

⁶⁵ Ibidem 1-6.

⁶⁶ Cheddi Jagan, 'Motion: Financial Paper No. 6 of 1970: 30th June, 1970' (1969) in: Idem, *Dr. Cheddi Jagan National Assembly Speeches volume 5: The National Assembly of the Second Parliament of Guyana February 1969 -December 1972 V* (Guyana 2011) 110-120.

⁶⁷ Jagan, 'Motion: Financial Paper No.6 of 1970', 110-120.

erop lijkt de situatie niet te zijn verbeterd.

In januari 1969 overvallen de Amerindianen een politiepost, bezetten een vliegveld en namen het radiostation over in de stad Lethem, gelegen in de Rapunini district.⁶⁸ De 35.000 Amerindianen wonend in het gebied rebelleerden om niet alleen zeggenschap over de regio te krijgen, maar ook om een nieuw doel te bereiken. Het terugeisen van de Essequibo-regio die eeuwenlang het eigendom van hun voorouders was, door het scheppen van de onafhankelijke staat Guyana Essequiba.⁶⁹ President Burnham besloot als reactie daarop militaire troepen te sturen. Er ontstond een zwaarbewapend conflict tussen beide partijen, wat resulteerde in een nederlaag voor de Amerindianen.⁷⁰ President Burnham kon moeilijk accepteren dat het initiatief van de Amerindianen om zich af te scheiden een zelfstandige keuze was. Tijdens een partijbijeenkomst van de PNC meldde president Burnham dat Venezuela de volledige schuld heeft aan de opstanden. Hij vertelde dat de Venezolaanse regering de rebellen steunden door hen te trainen en te voorzien van bazooka's en machinepistolen.⁷¹ Deze beschuldiging jegens Venezuela, stelde Burnham in staat om te motiveren dat de Venezolanen Guyanese burgers manipuleerde.

3.2.2. Een inclusievere houding ten aanzien van de Amerindianen

De laatste manier waarop de Burnham-regering zich tot de Amerindianen verhoudt is het tegenovergestelde van de vijandige manier. Na de opstand in Rapunini beseft de regering dat zij de steun van de Amerindianen nodig hebben om aanspraak te kunnen maken op de Essequibo-regio. Dus ondanks de intimidatie van de overheid, tracht Burnham met alle macht de Amerindianen als onderdeel van hun eigen land te beschouwen. Dit doet hij door te stellen dat de Amerindianen wel volwaardige burgers zijn. Kort nadat het conflict heeft plaatsgevonden, spreekt Burnham dit uit tijdens de eerste Amerindiaanse landscommissie conferentie in maart 1969:

⁶⁸ Reuters, 'Indianen overvallen politiepost: 12 doden', *Het vrije volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 4 januari 1969.

⁶⁹ Reuters, 'Roepoenoeni-rebellen by Venezuela Caracas aan opstand in Guyana niet vreemd', *Amigoe die curacao: weekblad voor de curacacosche eilanden*, 8 januari 1969.

⁷⁰ Reuters, 'Na Indianenopstand in Rapoeni: Guyana beperkt vrijheid Venezolaanse diplomaten', *Trouw*, 6 januari 1969.

⁷¹ Agency France Press, 'Felle strijd bij Lethem: Indianen in Guyana willen afscheiding', *Friese Koerier: onafhankelijk blad voor Friesland en aangrenzende gebieden*, 6 januari 1969.

'My government aims at putting an end to this attitude which has been encouraged in the past, that Amerindians are one set of people; Africans are one set of people; Indians are one set of people; and each of them must live in their own little cubicle. We have all got to live together, we have got to move amongst one another and we have got to share with one another the experience and learning that each of us might have acquired over the years.'⁷²

In de bovenstaande citaat is Burnham tegelijkertijd bewust van de etnische zuilen en het belang om daar afstand van te nemen. Burnhams' perceptie van deze etnische scheiding van Guyanese inwoners wordt dus niet beschouwd als onveranderlijke kenmerk. Opvallend is wel dat Burnham het verschil tussen de Amerindianen en de rest van de bevolking verdeelt in de geografische ligging. Namelijk de steden aan de kust en de steden in het binnenland: 'We cannot develop the coast separately from the interior.'⁷³ Vervolgens preekt de president dat er gestreefd moet worden naar een sterke band tussen de kust en het binnenland, door alle burgers gelijke rechten te geven in vorm van sociale voorzieningen zoals educatie en medische zorg:

'A man and a people are as important as they feel and as important as the contributions which they make to the building of the nation to which they belong. But that contribution can only be made if they are given the best opportunities of developing themselves, their experience and the abilities which God has given them. This is why my government has decided that all Guyanese, whoever they are and wherever they are, should have the best training and education which this country can offer. They should have the best medical service which Guyana can afford. The schools in the interior, for instance, must be as good as the schools on the coast.'⁷⁴

Het onderscheid tussen etnische bevolkingsgroepen in Guyana wordt nogmaals miskent. De verschillen tussen de bevolking wordt tijdens de conferentie in plaats daarvan verklaart aan de hand van de geografische ligging. Deze retoriek stelt Burnham in staat

⁷² Forbes Burnham, *A New Era for our Amerindian Brothers* (Georgetown 1969).

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Ibidem.

om een Guyanese identiteit te construeren. Met de zin 'my government had decided that all Guyanese...' lijft Burnham de Amerindianen op subtiële wijze in als onderdeel van de Guyanese natiestaat. Door revolte om het recht op de Essequibo-district besefte de regering dat het streven naar een nationale eenheid doorslaggevend is voor het behoud van de Amazoneregio. Om daarmee sterker te staan tegen Venezolaanse agressie.

Zo heeft de Amerindiaanse leider Valerie Hart de Venezolaanse regering om steun gevraagd. Als vertegenwoordiger van 35.000 Amerindianen mededeelde ze dat zij zich meer Venezolaans dan Guyanees voelen.⁷⁵ Deze uitspraak is in nadeel van Guyana. De steun van de Amerindianen, als oorspronkelijke bewoners van de Amazonegebied, is voor Venezuela als zowel Guyana strategisch van belang voor het rechtmatig kunnen toe-eigenen van het conflictgebied. Voor president Burnham is het dus noodzakelijk om het binnenland en de kust te verbinden. Dit stelt de Guyanese regering in staat om de Amazonegebied aan de Guyanese nationale identiteit te blijven verbinden.

3.3. Conclusie

De ambivalente relatie tussen de Amerindiaanse opstandelingen en de Burnham-regering laat blijken dat het insluiten en uitsluiten van bevolkingsgroepen een strategie kan zijn om territoriale gebieden toe te eigenen. Daarbij toont de dualiteit van de Amerindianen als bedreiging voor de nationale integriteit (waarbij het verlies van de Amazonegebied op het spel staat) en als Guyanese burgers dat de nationale identiteit van Guyana na haar onafhankelijkheid niet statisch is. De Burnham-regering construeert juist actief wie wel en niet bij de Guyanese nationaliteit hoort.

Het grensconflict met Venezuela heeft de Guyanese elite aangezet na te denken over thema's zoals burgerschap. Maatregelen zoals militaire zendingen en wetten omtrent vreemdelingenbeleid hebben tegelijkertijd als effect dat er een wij/zij onderscheid voelbaar is. De rebellerende groep in Lethem zijn in dit geval duidelijk als 'zij' behandelt. De speeches van Cheddi Jagan en van president Forbes Burnham tijdens zijn aanwezigheid bij de conferentie laten echter blijken dat er gestreefd wordt naar een inclusievere samenleving. Al dan niet als strategische zet. President Forbes Burnham realiseert dat hij de personen die zich identificeren als Amerindiaan, nodig heeft om de geografische soevereiniteit van Guyana hard te maken. De speech van president Burnham

⁷⁵ Agency France Press, 'Felle strijd bij Lethem: Indianen in Guyana willen afscheiding', *Friese Koerier: onafhankelijk blad voor Friesland en aangrenzende gebieden*, 6 januari 1969.

tijdens de Amerindiaanse conferentie toont duidelijk dat het streven naar een Guyanese identiteit niet baseert is op etnische overeenkomsten, maar dat er een nieuw narratief van gezamenlijke overeenkomsten nodig is om het voortbestaan van Guyana 's geografische integriteit te verzekeren.

Conclusie

Deze scriptie weergeeft de rol van het grensconflict met Venezuela in de nationale identiteitsvorming van Guyana, tijdens haar eerste twee regeringstermijnen als onafhankelijke staat. In hoofdstuk een is de historiografie van het grensconflict uiteengezet. Daaruit bleek dat academici het juridisch componenten van het grensgeschied hebben waardeert en uitsluitend het perspectief van Venezuela belichten. Enkel de amateurhistoricus Odeen Ishmael erkent het geschil als keerpunt in de Guyanese onafhankelijkheidsgeschiedenis. Zijn bronnenweergave laat blijken dat de Guyanese elite wel degelijk nadacht over de inhoud van haar nationale identiteit. Wie horen en wel en niet bij?

Hoofdstuk twee bood een theoretische basis voor het analyseren van de primaire bronnen. De geschiedschrijving van Guyana 's onafhankelijkheid problematiseert overwegend de strijd tussen de nakomelingen van de Afrikaanse en Indiase diaspora in het politiek centrum als verklaring voor de stoeve overgang van koloniale naar onafhankelijkheid. De etnische strijd narratief impliceert een statische houding ten opzichte van Guyana 's nationale identiteitsvorming. De etnische indeling van de Guyanese inwoners zijn in stand gehouden door de kolonisators. Na de onafhankelijkheid, zoals hoofdstuk drie toont, herzien de Guyanese elite deze indeling. Benedict Anderson's definiëring van nationalisme en nationale identiteitsvorming als sociaal construct, biedt een nieuwe analysemethode voor het herzien van Guyana 's nationale identiteit. Het analyseren van het in- en uitsluitingsproces van de Amerindianen door de Burnham-regering en de ambivalente relatie tussen hen toont eveneens aan dat nationalisme maakbaar en veranderlijk is.

Grensaftakeningen maken integraal onderdeel uit van natievorming. Om grenzen toe te eigenen is het noodzakelijk dat landen zich identificeren met de geografische omgeving. Grenzen worden daarbij onderdeel gemaakt van de nationale identiteit. De studie naar Guyana's grensconflicten is daarom bij uitstek een vruchtbaar studieobject, om de maakbaarheid van haar nationale identiteit te verduidelijken. Grenzen zijn net als nationalisme ook niet statisch, maar fluïde. De integriteit van nationale grenzen moeten wederom gelegitimeerd worden. In hoofdstuk drie blijkt dat de Burnham-regering

Guyana's territoriale soevereiniteit poogt te versterken door haar relatie met de Amerindianen te verbeteren. President Forbes Burnham erkent tijdens de Amerindiaanse conferentie in 1969 dat de etnische zuilen niet meer houdbaar zijn. Om de Essequibo-regio te kunnen toe-eigenen als zijnde Guyanees is er een andere retoriek nodig. De focus ligt aan het einde van de tweede termijn op het verbinden van de geografische omgeving als de ingebeelde overeenkomst tussen Guyanese burgers.

Bibliografie

Afbeeldingen

- Figuur 1 : Z.C. Dutka, 'Venezuelan Ministry of Public Works 1965' (maart 2015),
<https://venezuelanalysis.com/news/11249%20> (2 februari 2018).
- Figuur 2 : Britannica, 'Flag of Guyana', <https://www.britannica.com/topic/flag-of-Guyana> (2 februari 2018).

Primaire bronnen

Agency France Press, 'Felle strijd bij Lethem: Indianen in Guyana willen afscheiding', *Friese Koerier: onafhankelijk blad voor Friesland en aangrenzende gebieden*, 6 januari 1969.

Burnham, Forbes, *A New Era for our Amerindian Brothers* (Georgetown 1969).

Jagan, Cheddi, 'Miscellaneous Enactments (Amendment) Bill: 21st February 1969' (1969) in: Idem, *Dr. Cheddi Jagan National Assembly Speeches volume 5: The National Assembly of the Second Parliament of Guyana February 1969 -December 1972 V* (Guyana 2011) 1-6.

Permanent Mission of Guyana to the OAS, 'National Anthem of Guyana', <https://www.oas.org/sap/peacefund/VirtualLibrary/NationalAnthems/guyana.pdf> (2 februari 2018).

Reuters, 'Indianen willen eigen partij', *Amigoe di curacao: weekblad voor de Curacaosche eilanden*, 4 april 1967.

Reuters, 'Indianen overvallen politiepost: 12 doden', *Het vrije volk: democratisch-socialistisch dagblad*, 4 januari 1969.

Reuters, 'Roepoenoeni-rebellen by Venezuela Caracas aan opstand in Guyana niet vreemd', *Amigoe die curacao: weekblad voor de curacacosche eilanden*, 8 januari 1969.

Reuters, 'Na Indianenopstand in Rapoeni: Guyana beperkt vrijheid Venezolaanse diplomaten', *Trouw*, 6 januari 1969.

Literatuur

Anderson, Benedict, *Imagined communities. Reflections on the origin and spread of nationalism* (London 1983).

Britannica, 'Flag of Guyana', <https://www.britannica.com/topic/flag-of-Guyana> (1 februari 2018).

Bulkan, Janette, 'The struggle for recognition of the indigenous voice: Amerindians in Guyanese politics', *The Round table: the commonwealth journal of international affairs* 102 (2013) 4, 367-380.

Chatterjee, Partha, 'Whose imagined community?', *Millenium* 20 (1991) 3, 214-224.

Despres, Leo A., 'The implications of nationalist politics in British Guyana for the development of cultural theory', *Wiley on behalf of the American Antropologist* 66 (1964), 5, 1051-1077, aldaar 1073.

Donovan, Thomas W., 'Challenges to the territorial integrity of Guyana: A legal analysis', *Georgia Journal of International & Comparative Law* 32 (2004) 3, 661-724.

Hintzen, Percy C., *The Costs of Regime Survival: Racial Mobilization, Elite Domination and Control of the State in Guyana and Trinidad* (Cambridge, New York, Melbourne 1989) 1.

Huntington, Samuel P., *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (London 1996).

Ishmael, Odeen, *The trial of diplomacy. The Guyana-Venezuela border issue. Volume two renewed claims, new treaties and diplomatic outreach (1901-1982)* (2015).

Ince, Basil A., 'The Venezuela-Guyana boundary dispute in the United Nations', *Caribbean studies* 9 (1970) 4, 5-26.

Mangar, Tota C., 'Road to independence and its significance', *Guyana Chronicle*, 25 mei 2014.

Menon, P. K., 'International boundaries: a case study of the Guyana-Surinam boundary', *International and Comparative Law Quarterly* 27 (1978) 4, 738-768.

Murphy, Alexander B., 'historical justification for territorial claims', *Annals of the association of American Geographers* 80 (1990) 4, 531-548.

Newman, David, 'On border and power: A theoretical framework', *Journal of borderlands studies* 18 (2003) 1, 13-25.

Political Science Note, 'Weberian Theory of State – Explained!' (versie 14 november 2017), <http://www.politicalsciencenotes.com/theories-of-state/weberian-theory-of-state-explained/767333> (26 december 2017).

Rabe, Stephen G., *US Intervention in British Guiana: A Cold War Story* (North Carolina 2005).

United Nations, 'Committee of 24 (Special Committee on Decolonization)', <http://www.un.org/en/decolonization/specialcommittee.shtml> (31 januari 2018).

Wilson, Thomas M., en Hastings Donnan (red.), *Border identities. Nation and state at international frontiers* (Cambridge 2010).